

*toets*steen

zomer 2013 (2)

**Uitgave van Teken en Schilderclub 'de Toets', Zeist
www.detoets.nl**

INHOUD:

voorwoord	3
kunstavond(en)	4
verslag kunstveiling 'Kenia'	6
buitenschilderen (1)	7
buitenschilderen (2)	8
Artificial Amsterdam	8
William Turner	9
mummiekisten	12
strip	15
programma	16
vereniging info	18

illustraties:
David Schnell, acrylic painting, voorblad
veilingmeesters, 2
foto's werk van Toetsleden, 4, 5
foto kunstveiling, 6
foto's buitenklussen, 7
foto buitenschilderen, 8
portret William Turner, 11
gravure Emile Bayard, 13
Kenia Veiling, 20

30e jaargang nr.2 juli 2013
vormgeving Cees van Es

de *'toetssteen'* verschijnt in de maanden
maart, juni, september en december.

Kopij kan worden ingeleverd voor de 1^e van de maand
maart, juni, september en december.

Kopij op via e-mail (ceesvanes@casema.nl), of in het uiterste
geval een getypte of gekopieerde versie.
Tekst gaarne zonder opmaak foeftjes en foto's separaat!

VOORWOORD

Het zomernummer ontvangt u bij deze veel later dan u gewend bent; daarvoor mijn excuses!

Mijn vroege vakantie was er o.a. debet aan en daarnaast waren april en mei bijzonder drukke maanden voor een deel van de Toetsleden. De enkele weken respijt resulteerde in ieder geval in het ontvangen van voldoende kopij om dit blad te vullen.

Eén van de tijdrovende activiteiten was het Kenia project. Echter het resultaat van de kunstveiling maakte alles goed.

De start werd op bijzondere en effectieve wijze verricht door burgemeester Koos Janssen. Hij veilde het 1e kunstwerk met verve en wist de zaal zote enthousiasmeren en een waar veiling gevoel te geven, dat het resulteerde in een slot-bod boven de richtprijs. Ook de 2^e veilingmeester, Markus van der Kooij, wist de zaal vast te houden. Jammer dat we een pauze hadden gepland. Daarna waren we een deel van de belangstellenden en de spirit in de zaal kwijt.

Jammer, maar uiteindelijk was iedereen uitermate gelukkig met een netto opbrengst van ca. € 7000,-.

Meer er over leest u deze Toetssteen, naast natuurlijk weer bijzondere bijdragen van enkele leden.

Vergeet u niet de data van de kunstavonden, de klusdag (29 augustus) en opendag (31 augustus) in uw agenda te zetten.

Ik wens u weer veel leesplezier!

Cees van Es, voorzitter.

De Klop Mode

Een unieke collectie scandinavische mode
vindt u in hartje Nederland

MARIMEKKO • VUOKKO • ELISABETH KLOK • FINN FASHION • MARGARETA FORSLUND

Slotlaan 127 3701 GA Zeist Tel. 030-6919356

KUNSTAVOND(EN):

Vrijdag 31 mei 2013: 'Werk van leden door leden'.

Een leerzame Appreciatie-avond.....

Eindelijk was ie daar, de kunstavond van 31 mei!

Alhoewel de oproepen van Hans Doortmont via de bekende E-mails ons allemaal hebben bereikt was het op die avond wat de opkomst betreft toch vrij rustig. Eigenlijk is het een avond die geen Toetslid mag missen want dáár is in feite de plek om je zelf gemaakte werk eens aan het publiek (je collega Toetsleden) te tonen.

Er werden op die avond zo'n 17 werken tentoongesteld in de atelierruimte.

De stoelen worden klaargezet, de schildersezels opgesteld en zodra de Toetsleden binnenkomen met hun werk is ook de koffie al klaar. De avond kan beginnen!

Er heerst altijd weer een gezellige hilariteit, een beetje verwachtingsvol van wat ook de anderen hebben gemaakt. Hans staat inmiddels al klaar om de werken op te stellen en een ieder zoekt een plaatsje in de ronde opstelling van stoelen.

Een veelheid aan kunstuitingen en technieken

Vanwege de afwezigheid van Cees van Es neemt Hans de honneurs waar en start de avond door het eerste willekeurige schilderij te plaatsen op een schildersezelt die heel mooi in de spotlights is gezet op het podium. Prachtig!!!

Hans maakt het spannend en vraagt de maker van het eerste werk even naar voren te komen om iets over zijn of haar werkstuk te vertellen, over het hoe en waarom over het werk, de techniek, kleurgebruik enz. enz.....

De kwaliteit van de werken zijn van een goed niveau en er is een veelheid aan onderwerpen en uitingen.

Er wordt gediscussieerd over techniek, aanpak, kleur, details..... kortom overal over en in een gemoedelijke sfeer onder het genot van een glaasje. Heel leerzaam om dit allemaal mee te kunnen beleven en is bovendien erg gezellig!

Een greep uit de getoonde werken

Ik vind het leuk om van de getoonde werken er een paar uit te lichten en er in het kort iets over te vertellen van wat mij is bijgebleven.

Hollandse taferelen (Paul Reeskamp)

Paul vertelde dat zijn dochter gaat trouwen met een Amerikaan en schilderde twee verschillende kleine illustraties

van Hollandse molens die gebruikt zullen worden voor de uitnodigingen voor de trouwerij.

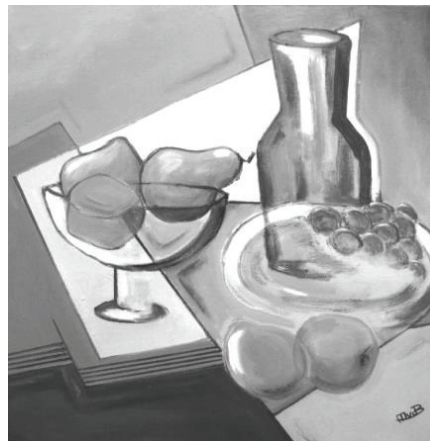

De voorzijde van de kaart wordt opgesierd met een de illustratie met de Nederlandse vlag en de achterzijde met de Amerikaanse vlag erin verwerkt. Een fraai stukje fijn schilderen en fantasierijkheid.

Bewegende figuren (Peter van den Breemer)

Dit kleine maar fijne schilderij werd gemaakt tijdens één van de naaktstudie-sessies in november van het vorig jaar. Het is ter plekke spontaan geschilderd in prachtige pastelkleuren, olieverf met paletmes opgebracht. Het is abstract van opzet met zeer herkenbare elementen er in verwerkt.

Stilleven (Martha Kruft)

Een gedurfde aanpak van een stilleven, e.e.a. is op een bijzondere manier door elkaar heen gewerkt. Een abstracte aanpak en geschilderd in een mooi gekozen kleurgebruik.

Portret van Wim Haak (Louk Gerlings)

Dit portret is in een bijzondere stijl geschilderd. Heel kleurig ook en spontaan van opzet en deed mij denken aan het Gronings Expressionisme van de Ploeg uit de jaren 20 en 30 van de vorige eeuw.

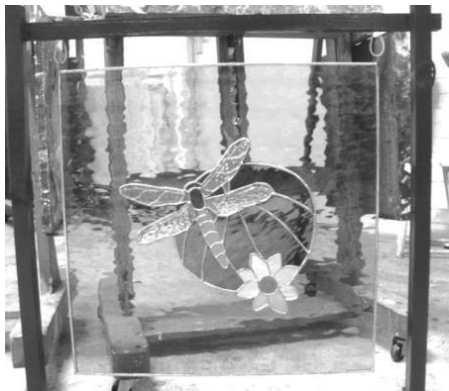
Een collage van bedrijvigheid in de bouw (Marjolijn Droog)

Het deed het mij op het eerste gezicht denken aan een illustratie, een bouwplan van een stadsarchitect.

Vlot geschilderd en heel vrij uitgevoerd in sprekende meestal primaire kleuren. Hier wordt door Marjolijn uitleg gegeven over het hoe en waarom van dit schilderij.

Glaskunst als kunstuiting (Wim Kemperman)

Een mooi stuk werk gemaakt door een Toetslid. Wie denkt dat er bij de Toets alleen wordt geschilderd wordt heeft het mis want er is zoveel wat we als leden niet van elkaar weten. Paul vertelde dat vooraf een ontwerp wordt gemaakt en vervolgens

in glas en lood verwerkt. Het is een zeer intensieve en bewerkelijke techniek.

Portret van drie vrouwen (Elfi Ramar-Mischitz)

Een flink formaat schilderij waar je wat betreft de afbeelding niet omheen kan. Dit kan je niet ontgaan, het komt op je af, waarschijnlijk ook doordat je getrokken wordt door de blik van de dame die je aankijkt. Het is mooi warm van kleur en in een mooie layout gekozen.

Een fijne vakantie toegewenst en tot de volgende Kunstavond!!

Leo Schruijer

PROGRAMMA KUNSTAVOND(EN):

Vrijdag 27 september 2013: Diana Reed

Een avond van muziek en schilderijen. Diana verteld over de relatie tussen de gemaakte schilderijen en muziek. Daarnaast vertolkt ze de liederen begeleid op de dulcimer. Kotom, een avond om niet te missen!

Vrijdag 25 oktober 2013: n.t.b.

Vrijdag 29 november 2013: Appreciatie-avond

De Toetsleden kunnen een werk inbrengen dat wordt besproken en beoordeeld door een gerenommeerd persoon uit de kunstwereld.

Alle kunstavonden beginnen om 20.00 uur.

Introductie is toegestaan op alle Kunstavonden!

VERSLAG KUNSTVEILING VOOR KENIA

Er waren ruim 100 kunstwerken aangeboden voor de veiling. Niet alleen van leden van De Toets, maar ook van kunstenaars van binnen en buiten de Oosterkerk.

Er zat een grote diversiteit in het aanbod van kunstwerken. Niet alleen zeer grote werken waren er te zien, maar ook redelijk kleine werken op basis van olieverf, acryl, aquarel, gemengde techniek, landschappen, portret en verder glaswerkkunst en beelden.

Vrijdag 5 april overdag werd de tentoonstelling met een groepje mensen ingericht.

Ook de jongeren van de Oosterkerk die de reis naar Kenia gaan maken hebben daarbij de hand uit de mouwen gestoken. Door de organisatiecommissie werden 17 gevarieerde kunstwerken geselecteerd voor de directe veiling op zaterdag 6 april.

Op de overige kunstwerken kon via een speciaal systeem van inschrijven geboden worden.

Aan het einde van de kijkavond op vrijdag stond de teller al op € 1000,- met een bezoekersaantal van om en nabij de 35 . Dat was een mooi begin.

Zaterdagochtend 6 april begon de tweede kijkmoment, echter met een matige opkomst. Er werden wel reeds een aantal werken overboden.

Zaterdagmiddag druppelde het aantal bezoekers langzamerhand naar binnen. Deels met een instroom van Toetsleden, deels met een grote opkomst van leden uit de Oosterkerkgemeenschap die wel wat geld te besteden hadden voor dit goede doel.

De veiling van de 17 vooraf geselecteerde werken startte exact om 15.00 uur met de eerste veilingmeester, burgemeester Koos Janssen.

Het kunstwerk 'Village, Drôme' van Cees van Es ging daarbij voor een bedrag van € 525,- naar een nieuwe eigenaar.

Verder werden de stukken geveild door Markus van der Kooij. De biedingen verliepen redelijk vlot en correct.

Niet alles wat voor de veiling geselecteerd was ging weg voor de gestelde minimum prijs.

De veiling heeft, na aftrek van alle kosten, in totaal een bedrag van € 7000,- opgebracht!

Het mag dan ook een groot succes genoemd worden.

Werken die niet geveild of verkocht waren zijn intussen terug bij de oorspronkelijke aanbieders.

De naam van De Toets is hiermee weer geïntroduceerd bij een andere groep van mogelijkwerwijs geïnteresseerden.

Ook de mooie 'stand' (via Martin van der Mey) die wij in de hal hadden, heeft daar zeker toe bijgedragen.

Ik heb al een paar namen van mensen op mijn netvlies staan, die we misschien in de nabije toekomst kunnen gaan begroeten bij De Toets.

En vanzelfsprekend is die zaterdagmiddag een ieder bij monde van veilingmeester Markus van der Kooij, namens Oosterkerkgemeenschap en in het bijzonder de groep jongeren en hun begeleiders die naar naar de twee weeshuizen van Blessed Generation in Kenia gaan, vele malen bedankt voor het bij elkaar brengen van dit grote geldbedrag. Een en ander was zeker niet mogelijk geweest zonder de grote inbreng van de kunstwerken en de inzet van heel veel Toetsleden.

Louwrens Verroen

Hieronder nog 2 reacties:

Met de complimenten van de burgemeester.....

Een prachtig bedrag, een succes dus!! Dank u wel voor uw bericht. Ik heb graag mee gedaan aan de veiling; het was goed georganiseerd.

Hartelijke groeten van Koos Janssen

Beste leden van de Toets,

We kijken als Oosterkerkgemeenschap en vooral als voorbereidingsgroep van de Kenia-reis terug op een geweldig succesvolle veiling in het weekend van 5 en 6 april jl.

De samenwerking in de voorbereiding met de Toets en de Wittenberg is heel plezierig en efficiënt verlopen. En dan de dagen zelf. Al bij het opbouwen bleek dat er prachtig werk was aangeleverd dat in de accommodatie van de Wittenberg heel mooi tot zijn recht kwam. En ook de belangstelling was er; uitlopend in een druk bezochte veiling.

De burgemeester hield een betrokken toespraak, veilde het eerste werk met humor en vasthoudendheid. En dat zette de toon voor de rest van de veiling!

We hebben een financiële opbrengst behaald waar we niet van durfden te dromen: € 7.000,-

Het is heerlijk om met zo'n goed gevulde portemonnee naar Kenia te gaan; we kunnen daar veel mee doen. We zullen jullie na de reis daarover nog het een en ander laten weten.

Als dank voor alle medewerking en inzet van de Toets zullen we een bedrag van € 300,- aan de vereniging overmaken. We hopen dat jullie daar een mooie bestemming voor vinden waar de leden plezier van hebben.

Tot slot willen we alle medewerkers aan de veiling uitnodigen voor de kerkdienst van zondag 14 juli a.s., waarin we de Kenia-gangers willen uitzwaaien en hen Gods zegen willen meegeven op hun reis. De dienst vindt plaats in de Oosterkerk en begint om 10.00 uur. Jullie zijn van harte welkom!

*Nogmaals met heel veel dank
en vriendelijke groet namens de Oosterkerk,*

Yneke Kooij-Hogenkamp en Corry Dijkstra-Christiaanse

BUITENSCHILDEREN (1)

Restauratie buitenzijde Tuighuis

Er is een ding dat ik toch even moet vermelden. Er zijn al heel wat mensen die geholpen hebben met het opknappen van ons atelier wat betreft buitenpartij.

Nu ga ik mij op glad ijs begeven, omdat ik misschien mensen vergeet.

De eerste dagen zijn er toetsleden geweest die het gebouw schoongemaakt hebben.

Daarna zijn er gaten gestopt met houtrotvuller en stopverf, trespas aangebracht en de goten provisorisch gemaakt.

Waarna de fase van schilderen was bereikt.

Ik wil toch wat namen noemen. Peter, Martin, Cees, Betteke, Heiko, Wim Haak (de stopverfspecialist) Loeki en zeker Bibet, die zelfs haar echtgenoot Gert Jan aan het werk zette en de kanjer Clary, die geloof ik elke keer aanwezig was. En, Wim die koek kwam brengen.

Er moet nog veel gedaan worden, maar het werk vordert. We wachten nu op goed weer en er zijn altijd vrijwilligers nodig. Je kan je bij mij melden als vrijwilliger.

Ik vond dat alle toetsleden dit toch moesten weten.

Hulde!!!!

Hans Doortmont

BUITENSCHILDEREN (2)

Woensdag 12 juni was onze eerste echte buitenschilderdag. Er waren twaalf enthousiastelingen. De locatie was huize Pavia.

Helaas was het weer wat somber, zodat de kleuren een beetje gedempt waren, maar dat mocht de pret niet drukken. Iedereen was lekker aan het schilderen. Halverwege werd er natuurlijk koffie gedronken en de laatste “nieuwttjes” uitgewisseld. Het valt mij op dat De Toets steeds gezelliger wordt en dat het niveau schilderwerk duidelijk verbeterd. Aangezien het weer somberder en kouder werd, besloten we rond twaalf uur maar te stoppen. Ik voel mij meestal geroepen om commentaar te leveren en wat aanwijzingen te geven. In elk geval het was een

zeer goede start van het “buitenschilderen”. Ik zie uit naar de volgende keren.

Hans Doortmont.

HEDENDAAGSE KUNST: “ARTIFICIAL AMSTERDAM”

2013 is het jaar van de stad Amsterdam, waarin gevierd wordt dat de grachtengordel 400 jaar bestaat. Het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum, met hun gezichtsbepalende verbouwingen, zijn met veel publiciteit heropend en de cultuurtoeristen stromen toe.

Het kleinere, maar vooruitstrevende centrum voor hedendaagse kunst De Appel, ook in een recent betrokken nieuw onderkomen aan de Prins Hendrikkade, wil op zijn eigen manier Amsterdam in de schijnwerpers zetten. Zij kiezen voor typisch Amsterdamse kunst en dat onder de titel: “Artificial Amsterdam”.

Het museum wil deze wereldbepaalde stad tonen als kunstwerk vol tegenstrijdigheden. Hiervoor zijn meerdere buitenlandse kunstenaars, die gesteund hebben aan de Gerrit Rietveld academie of de Rijksacademie, benaderd. Zij zijn uitgenodigd om met hun buitenlandse blik over de stad Amsterdam, die ze hebben leren kennen in hun studietijd, een extravagant kunstwerk te maken. Een voorbeeld hiervan is: Red Stijl, van Cristina Lucas, die een paaldanseres laat werken aan de zwarte lijnen met groot rood vlak van Piet Mondriaan.

Deze inzendingen zijn zeer gevarieerd en de tentoonstelling is de moeite waard om te bezichtigen. Kunstcentrum DE APPEL,

Prins Hendrikkade, Amsterdam

Expositie tot 13 / 10 / 2013, info: Deappel.nl

Martin van der Mey

29 augustus jaarlijkse Klusdag Atelier
Aanvang 09.30 uur

--
Zaterdag Opendag De Toets
10.00 – 15.00 uur

H Heger en van den Berg

*Sinds 1922
een begrip*

WINSOR & NEWTON

Ara

4 art

GOLDEN
ARTIST COLORS

DALER - ROWNEY

system 3

KUNSTSCHILDERMATERIAAL

INLIJSTERIJ

PASSE - PARTOUT SNELSERVICE

Steynlaan 32

tel.: 030-693 05 02

MET SPOED GEZOCHT:

<ADVERTEERDERS VOOR IN DIT BLAD>

HELP ONS DIT BLAD MEER LEVENSVATBAARHEID TE GEVEN!

HET BESTUUR.

La Rêve | Drent Uitvaartverzorging

Na jaren te hebben gewerkt voor een grote uitvaartorganisatie in Zeist, heeft Samantha Drent vorig jaar besloten haar eigen uitvaartonderneming La Rêve | Drent Uitvaartverzorging op te richten. Nu kan zij weer de persoonlijke aandacht én begeleiding geven waar zo vaak naar verlangd wordt. Daarbij richt zij zich hoofdzakelijk op de regio Zeist, Bunnik, Utrechtse Heuvelrug, Den Dolder, De Bilt, Bilthoven e.o.

Helaas wordt er tegenwoordig bij het regelen van een uitvaart nog steeds teveel gedacht in beperkte mogelijkheden. Een laatste ultimae wens of een eigen invulling van de overledene zelf, blijkt dan in veel gevallen toch niet mogelijk. Dit terwijl juist met de ervaring én de wil van de Uitvaartverzorger de uitvaart op een écht persoonlijke manier vorm gegeven kan worden.

Naast de mogelijkheid om middels La Rêve | Drent Uitvaartverzorging op te baren bij verschillende uitvaartcentra in de regio, is dit uiteraard ook mogelijk

Samantha Drent, uw uitvaart in vertrouwde handen

in de eigen vertrouwde omgeving van de overledene. U kunt hierbij denken aan een aparte ruimte in de woning die voor deze gelegenheid met zorg wordt ingericht. Alle benodigde apparatuur en ondersteunende diensten hiervoor heeft La Rêve | Drent Uitvaartverzorging in eigen beheer.

“Ongeacht waar u verzekerd bent”

Er bestaat nog steeds veel onduidelijkheid over uitvaartverzekeringen. Een veel gehoorde opmerking is dat men denkt verplicht te zijn de uitvaart te moeten laten verzorgen door de (landelijke) uitvaartorganisatie welke gelieerd is aan de uitvaartverzekering. Dit is echter bijna nooit het geval. Dus ook als u elders verzekerd bent, kan La Rêve | Drent Uitvaartverzorging de uitvaart voor u verzorgen.

“Het voorbespreken van een uitvaart ontzorgt”

La Rêve | Drent Uitvaartverzorging kan er samen met u voor zorgen dat al uw uitvaartwensen op papier komen te staan, zodat uw nabestaanden niet met vragen achterblijven of met moeilijke persoonlijke keuzes te maken krijgen. Wilt u eens rustig bespreken welke mogelijkheden er allemaal zijn of uw uitvaartwensen schriftelijk laten vastleggen, neemt u dan gerust vrijblijvend contact op.

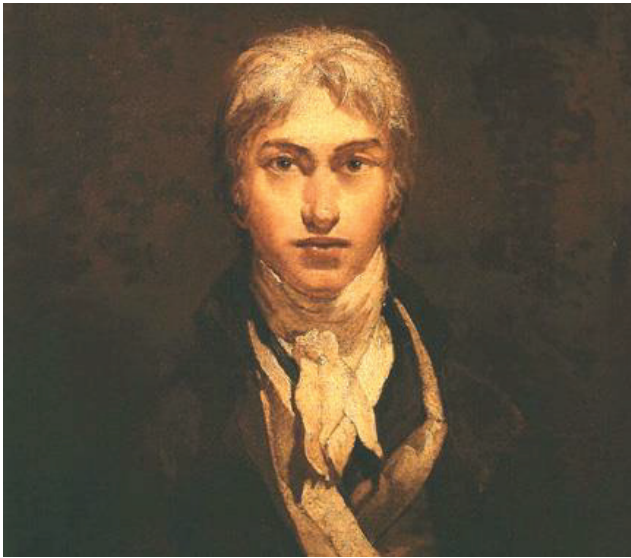
La Rêve | Drent Uitvaartverzorging

T: 030 - 290 14 51
M: 06 - 11 308 417
Dag én nacht bereikbaar

info@lareve.nl
www.lareve.nl

WILLIAM TURNER, het genie, de rebel, de schilder, 1775 - 1851

In mei 1840 wordt op de jaarlijkse expositie van de Royal Academie in Londen een schilderij getoond van de 65-jarige Turner. Hoewel deze tentoon-stelling als zeer geslaagd wordt ervaren, komt er op het schilderij van Turner een storm van kritiek. Met groot misprijzen en in afschuwelijke bewoordingen wordt het werkstuk afgekraakt. Hij wordt krankzinnig verklaard en het schilderij vergeleken met een grote keukenvlek, met de intentie van walgelijke absurditeit. En dat van een schilder die in de 40 jaren daarvoor tot de meest gewaardeerde exponent van de moderne Britse schilderkunst wordt gerekend.

Zijn inzending betreft, “Het Slavenschip”, Turners aanklacht tegen de moord op 132 geketende en voor de kust van Jamaica overboord gegooide slaven in 1781. Een schilderij van 90 x 122 cm. met hoog opspattende woeste, donkere golven, waarin ledematen, ketens en monsters zichtbaar zijn, met een boot als een spookschip onder een zeer dreigende, rode hemel. Zelf zag hij deze bijdrage als de bekroning van zijn loopbaan. Pas vele jaren later wordt het overigens wel als één van de grootste kunstwerken uit de Engelse kunsthistorie gezien.

Joseph Mallord William Turner openbaart als kind reeds zijn grote talent voor tekenen. Op 12-jarige leeftijd krijgt hij zijn eerste serieuze opdracht: het tekenen en inkleuren van

landschappen rond architectonische ontwerpen. Zijn fascinatie voor onstuimige wolkenformaties, bruisende golven, woeste landschappen en stormachtig weer, komen hem daarbij goed van pas. Hij schildert veelal in waterverf en komt tot zeer verfijnde sfeerscheppingen van waterpartijen, bosgezichten en heuvels. “Alsof hij met één penseelstreek een feeënstof over het Britse platteland kon laten dwarrelen, zodat het in een oord van sublieme betovering verandert”.

Als gevolg daarvan wordt hij op zijn 20e beschouwd als de nieuwe grote Britse schilder en treedt op zijn 26e jaar, als jongste lid, toe tot de Royal Academie. Het meesterstuk, waarmee hij zijn lidmaatschap moet bewijzen, leidt gelijk tot grote verontwaardiging. Hij kiest voor het verbeelden van de Middeleeuwse ruïne van Dolbadern Castle in Snowdonia, waarin de omstreden prins Owen Gougn was omgekomen. In die tijd een bescheiden hoop stenen op een helling, maar Turner schildert het magistraal en heroïsch, door compositie, kleur en contrasten, met een helder gele hemel achter de donkere toren. Daardoor wordt het een personificatie van de opstandige prins. De toon is gezet voor een andere kijk naar de natuur en de elementen, gefascineerd als hij is door atmosferische verschijnselen en de wisselvalligheid van het weer. Hij gaat daarbij vrij om met het landschap, zodat het wordt vervormd tot een vlekkerig tafereel, waarbij de objecten dikwijls in elkaar versmelten. Vaak helder van kleur, veel geel en rood.

Maar Turner heeft twee kanten. Enerzijds pleziert hij de Engelse elite met prachtige, sfeervolle schilderijen van het Britse landschap, waardoor hij veel opdrachten krijgt en rijk wordt. Engeland leeft in die tijd dat het sociaal en politiek verheven wil zijn en in de romantiek van een sociale en politieke stabiliteit.

Anderszins is hij de jongen uit de arbeidersklasse, geboren in een achterbuurt, die weet dat er onder de bevolking veel werkloosheid, honger en woede is. Engeland is in oorlog met Frankrijk en de rebellie tegen de Industriële Revolutie breekt uit. De onrust stijgt. Dat is het andere Engeland. Daarbij raakt hij bevriend met een politieke activist en luis in de pels van het Engelse establishment, Walter Faukes. Turner kiest voor de opstand en verandert van onderwerp. Hij schildert nu hard werkende arbeiders op het woeste, bevroren land en richt zich op smartelijke Bijbelse taferelen zoals de plagen in Egypte. Zeetaferelen met schepen in nood en vissers in moeilijkheden. Zijn aanpak wordt heviger en bloediger. Hij schildert met

dikke lagen verf, bewerkt dat met zijn handen en vingers, krast er met zijn nagels in, spuugt erop en bewerkt het doek met puimsteen. Hij zoekt de chaos. Dat levert hem ook de reputatie op van boerse, onaangepaste zonderling en hij verliest daarmee de sympathie van veel vroegere bewonderaars. Zijn werk wordt nu meer gewaardeerd door de eenvoudige bevolking.

Turner is altijd onderweg. Hij heeft zijn hele leven gereisd en overal waar hij komt maakt het wisselende landschap een diepe indruk op hem. En overal schildert hij. Veel in Engeland maar ook in Zwitserland. Daar raakt hij onder de indruk van het bergmassief waarop hij zijn woeste aanpak kan uitleven. In 1817 bezoekt hij Nederland en maakt 51 aquarelschetsen van Rotterdam en een wandeling langs de Rijn.

Turner bezoekt veelvuldig Italië en vooral Venetië, waar hij in waterverf veel kunstzinnige, soms nihilistische aandoende schetsen maakt, met een subtiele weergave van het tafereel.

In Venetië wordt hij overvallen door een ernstige ziekte en in hoge koorts hallucineert hij over de dood. Beelden die hij na genezing verwerkt in zijn schilderijen. Daarbij zijn zowel zijn krankzinnig geworden moeder als zijn vader, die hem zijn leven lang bovenmate heeft ondersteund, alsook Walter Faukes, zijn inspirator in de rebellie, overleden. Hierdoor raakt hij in een nieuwe, onverschrokken fase van artistiekeit. Hij reist verder naar meerdere Europese landen, waar hij zich met de kunstenaars verenigt.

Het inzenden van “Het Slavenschip”, in 1840, was zijn bijdrage aan een Internationaal Congres over de opheffing van de slavenhandel, als gevolg van de morele verontwaardiging onder de Engelse bevolking over deze historische gebeurtenis. Van die kant kwam ook veel waardering. De critici misten één in het oog vallend kenmerk: de perfecte eenheid van boodschap en vorm.

Na de zeer vernietigende beoordeling, kan Turner eigenlijk niet zoveel meer overkomen. Hij wordt milder in zijn opvatting, het palet wordt weer helder en de onderwerpen eenvoudiger.

Al met al heeft Joseph Mallord William Turner een onuitwisbare plaats ingenomen, niet alleen in de Engelse kunstgeschiedenis, maar ook is door hem de kijk op kunst in het algemeen sterk veranderd. Uiteindelijk wordt hij gezien als een vroege voorloper van het Impressionisme.

Martin van der Mey

MUMMIEKISTEN

In het Rijksmuseum van Oudheden (RMO) is weer een interessante tentoonstelling vooral voor liefhebbers van Egyptische kunst te zien. De tentoonstelling heet: “mummiekisten van de Amonpriesters, de reis van de kisten”. Op de bovenste etage van het RMO liggen een aantal prachtig versierde mummiekisten. De kisten worden ter plekke gerestaureerd en je kunt dan zelf dat zien hoe nauwkeurig dat gebeurt. De restaurateurs zijn bijna elke dag bezig. Hoe Leiden aan de kisten is gekomen zal ik in het kort vertellen.

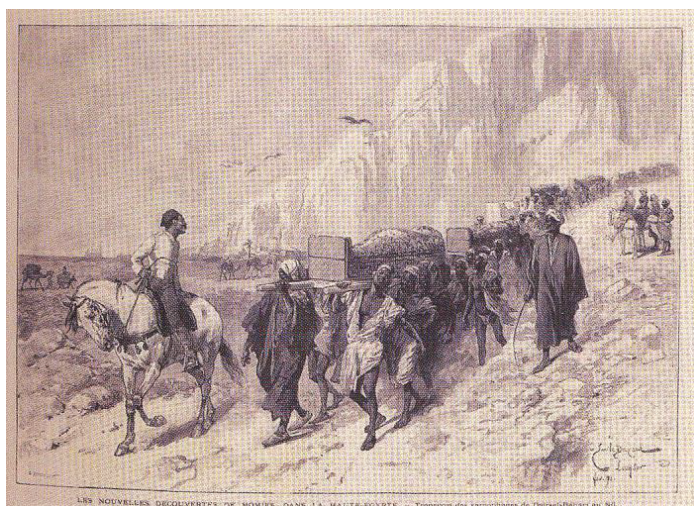
In 1891 werd er een mogelijk ongeschonden graf ontdekt bij Thebe in het midden van Egypte. Op aanwijzingen van de lokale opgraver Rasul werd de grafkamer van de priesters en zangeressen van Amon met allerlei prachtig gedecoreerde grafgeften na 3000 jaar geopend. Amon was in die tijd van het Nieuwe Rijk (1550 tot 1070 v. Chr.) de belangrijkste god van de Egyptische cultuur, een soort koning van de goden. Hij werd vaak afgebeeld met een ramskop. Amon betekent “de verborgene”. Samen met zijn vrouw, de godin Moet en hun zoon Chonsoe vormden ze een drie eenheid of *triade*.

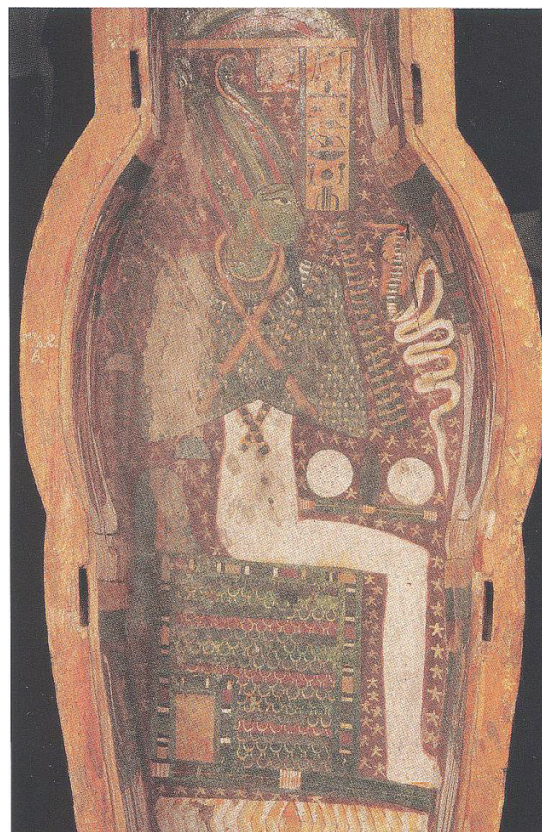
Wie waren deze priesters en zangeressen en waarom lagen ze hier en met zoveel, nl 153 stuks. Hoe zijn ze in Leiden terecht gekomen? Interessante vragen.

In 2008 is er in Vaticaanstad een project gestart om deze kisten te conserveren zodat ze voor generaties na ons behouden zouden blijven. Leiden en het Louvre in Parijs hebben zich bij dit project aangesloten. Vandaar deze tentoonstelling nu in Leiden.

De geschiedenis in het kort; de Fransman Grébaut en zijn assistent Daressy werkte in Deir el-Bahari (spreek uit Bachri) bij een tempel van de Egyptische vrouwelijke farao Hatsjepsot. Op aanwijzing van Rasul stuitten Grébaut en zijn team op een schacht in de grond. Na onderzoek kwamen ze op een diepte van 8 meter een kamertje tegen afgedekt met boomtakken stukken steen en resten van mummiekisten. Na verder graven kwamen bij een gang van ongeveer 50 meter helemaal gevuld met mummiekisten en grafgiften. Het was al heel gauw duidelijk dat dit een zeer belangrijke vondst moest zijn. Grébaut besloot het graf snel te ontruimen voordat grafrovers hun slag konden slaan. Tijdens het ontruimen in acht dagen sliep Daressy zelfs in een tent naast het graf om toezicht te houden. Door de haast werden er geen aantekeningen of foto's gemaakt. In die tijd was fotograferen in ieder geval moeilijk, zeker in het donker. Twee keer per dag was er een vreemde "processie" te zien. Tientallen kisten werden naar het Nijldal gebracht om per schip naar Caïro te varen.

Van de gebeurtenis zijn wel gravures gemaakt. Gelukkig wordt er in deze tijd veel zorgvuldiger gewerkt. Althans door buitenlandse opgravers. De verzameling was zo enorm groot dat men besloot een aantal voorwerpen als geschenk te geven aan vertegenwoordigers van buitenlandse regeringen. De mooiste bleven uiteraard in Caïro, maar bij de zeventien landen behoorde ook Nederland, dankzij de oplettendheid van de toenmalige directeur van het RMO. In 1893 arriveerden er vier mummiekisten plus de nodige grafgiften.

(3)

De kisten behoorden tot de welvarende en machtige families van priesters en priesteressen van de Amontempel van Karnak. Karnak ligt samen met Luxor midden in Egypte. Wat deed zo'n priester eigenlijk.

Een tempel in Egypte was geen "kerk" voor het volk, maar het woonhuis van een god op aarde. De god was aanwezig in de vorm van een beeld dat goed opgeborgen was in een kleine ruimte (*naos*) achterin de tempel. Eigenlijk mocht alleen de

koning als hoge priester hier komen, maar meestal liet hij zich vervangen door priesters. Deze “rein”priesters of *wab* priesters moesten zich ritueel wassen, haren afscheren, nagels kort houden en zuiver linnen dragen. Zelfs hun mond moest gespoeld worden met natronzout, wat wij soms gebruiken om de gootsteen te onstoppen. Lekker. Ook moesten zij zeer zuiver eten. Kortom een heel strenge regelgeving was er om de god te behagen.

Naos openen, goden beeld aankleden en zalven, offergaven geven, wierook branden. Na afloop werden zelfs de voetstappen van de priesters gewist. Dagelijks moest de god tevreden gesteld worden op deze manier. Men geloofde dat alleen op deze manier de samenleving in Egypte kon functioneren.

Voordat de mummiekisten behandeld kunnen worden is er natuurlijk vooronderzoek nodig. Hoe is de staat van de kist nu. Zijn er eerdere restauraties geweest? Met het blote oog zijn veel dingen niet te zien. Daarom gebruikt men UV straling en infraroodreflectografie zodat de kisten niet beschadigd kunnen worden. Soms is het toch nodig om minuscule stukjes verf er af te halen en met een vergroting van 500 maal de verf te bestuderen. Ook de vernislagen zijn belangrijk want die vergelen allemaal. Röntgenfoto's geven ook zicht op de constructie van de kist. Er is en was niet zoveel hout in Egypte beschikbaar. Meestal gebruikte men hout van de wilde vijg, een boom met zeer grillige takken en knoesten. Daarom kon men nooit grote stukken maken, maar moest men altijd inzetstukken gebruiken die met houten pennen aan elkaar gezet werden. De maatvoering was altijd heel nauwkeurig.

De binnenkist paste precies in de buitenkist. Oneffenheden werden met een soort klei glad gestreken vermengd met krijt en plantenvezels. De meeste kisten hebben een gele ondergrond van binnen, gele oker en *orpiment* waar arseen in zit waardoor het een metaalachtige glans krijgt. Op de buitenkant zijn om de figuren rode en zwarte contourlijnen gemaakt zodat het later ingevuld kon worden met rood, groen en blauw. Het blauwe lapis lazuli werd vaak vervangen door een blauw pigment (Egyptisch blauw). Door veroudering ziet het blauw er nu als zwart uit.

Belangrijk is nu de kisten in een donkere omgeving te bewaren en een constante, niet te hoge luchtvochtigheid.

Voor de tentoonstelling zijn er ook een paar prachtige kisten uit Vaticaanstad en het Louvre neergezet.

“Onze Nederlandse “kist heeft toch iets zeer bijzonders. De voorstelling is een vrouw, maar zij heeft ook een mannenbaard. Helaas zijn de handen verdwenen, jammer want daar aan kan je ook zien of het een man of een vrouw is. Mannen hebben gebalde vuisten en vrouwen gestrekte handen. Waarschijnlijk is de mummiekist hergebruikt door een man, wat nog wel eens voorkwam. Ook beelden werden vaak geïsurpeerd, hergebruikt ,overgenomen.

Voor een Egyptofiel was dit weer een prachtige tentoonstelling. Ook als je nog nooit in Egypte geweest bent is het RMO een prachtig en interessant museum en zeer zeker een bezoekje waard.

Bij foto 1: De rijkversierde houten mummiekist van Djed Moet uit de 22^e dyn.(850 tot 825 v. Chr.)van Vaticaanstad.

Bij foto 2: De mummiekist van Gaoetsesjen. Haar titels staan op de deksel “zangeres van Amon” maar waarschijnlijk is er later een man in begraven, vandaar de baard.

Bij foto 3: De binnenkant van een binnenkist van het Louvre. Te zien is de god Osiris.

Osiris werd op aarde gekroond en zijn broer Seth vermoordde hem uit jaloezie; sneed hem in stukken en verspreide die over heel Egypte. De vrouw van Osiris Isis spoorde alle delen op en met magische krachten maakte zij Osiris weer levend en verwekte met hem hun zoon Horus. Osiris overwon de dood. Daarom werd hij heel vaak afgebeeld in deze mummiekisten. Jammer dat de foto's zwart wit zijn, want de kleuren zijn prachtig.

Hans Doortmont

LIDMAATSCHAP PASJE

Het nieuwe lidmaatschap pasje was bij de vorige Toetssteen bijgesloten.

In tegenstelling tot voorgaande jaren staat er geen jaartal meer op; het nieuwe pasje blijft geldig, zolang u lid bent van de Toets.

Heeft u het niet ontvangen of heeft u vragen, dan kunt u contact opnemen met de leden-administratie.

DR. HEINZ PRÖD.

programma

Week 24 t/m 35, Zomervakantie

Week 36, september

ma	mi	02	stilleven	ah
di	mi	03	- -	mb
di	av	03	- -	jk
wo	mo	04	- -	jk
wo	mi	04	- -	ws
wo	av	04	- -	jh
do	mi	05	- -	hn
do	av	05	open atelier	

Week 37, september

ma	mi	09	keuze docent/	ah
di	mi	10	eigen werk	mb
di	av	10	- -	jk
wo	mo	11	- -	jk
wo	mi	11	- -	ws
wo	av	11	- -	jh
do	mi	12	- -	hn
do	av	12	open atelier	

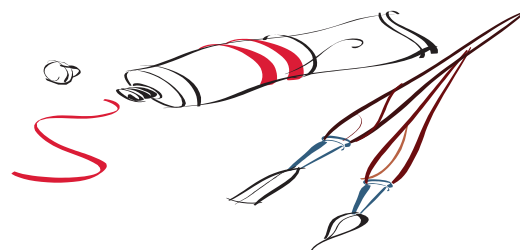
Week 38, september

ma	mi	16	naaktmodel	ah
di	mi	17	- -	mb
di	av	17	- -	jk
wo	mo	18	- -	jk
wo	mi	18	- -	ws
wo	av	18	- -	jh
do	mi	19	- -	hn
do	av	19	open atelier	

Week 39, september

ma	mi	23	stilleven	ah
di	mi	24	- -	mb
di	av	24	- -	jk
wo	mo	25	- -	jk
wo	mi	25	- -	ws
wo	av	25	- -	jh
do	mi	26	- -	hn
do	av	26	open atelier	

Vrijdag 27 september 2013, Kunstavond

Week 40, sept./okt.

ma	mi	30	gekleed model	ah
di	mi	01	- -	mb
di	av	01	- -	jk
wo	mo	02	- -	jk
wo	mi	02	- -	ws
wo	av	02	- -	jh
do	mi	03	- -	hn
do	av	03	open atelier	

Week 41, oktober

ma	mi	07	keuze docent/	ah
di	mi	08	eigen werk	mb
di	av	08	- -	jk
wo	mo	09	- -	jk
wo	mi	09	- -	ws
wo	av	09	- -	jh
do	mi	10	- -	hn
do	av	10	open atelier	

Week 42, oktober

ma	mi	14	naaktmodel	ah
di	mi	15	- -	mb
di	av	15	- -	jk
wo	mo	16	- -	jk
wo	mi	16	- -	ws
wo	av	16	- -	jh
do	mi	17	- -	hn
do	av	17	open atelier	

Week 43 Herfstvakantie

Week 44, oktober

ma	mi	28	stilleven	ah
di	mi	29	- -	mb
di	av	29	- -	jk
wo	mo	30	- -	jk
wo	mi	30	- -	ws
wo	av	30	- -	jh
do	mi	31	- -	hn
do	av	31	open atelier	

Programma (vervolg)

Vrijdag 1 november 2013, Kunstavond

Week 45, november.

ma	mi	4	gekleed model	ah
di	mi	5	-	mb
di	av	5	-	jk
wo	mo	6	-	jk
wo	mi	6	-	ws
wo	av	6	-	jh
do	mi	7	-	hn
do	av	7	open atelier	

Week 46, november

ma	mi	11	keuze docent/	ah
di	mi	12	eigen werk	mb
di	av	12	-	jk
wo	mo	13	-	jk
wo	mi	13	-	ws
wo	av	13	-	jh
do	mi	14	-	hn
do	av	14	open atelier	

Week 47, november

ma	mi	18	naaktmodel	ah
di	mi	19	-	mb
di	av	19	-	jk
wo	mo	20	-	jk
wo	mi	20	-	ws
wo	av	20	-	jh
do	mi	21	-	hn
do	av	21	open atelier	

Week 48, november

ma	mi	25	stilleven	ah
di	mi	26	-	mb
di	av	26	-	jk
wo	mo	27	-	jk
wo	mi	27	-	ws
wo	av	27	-	jh
do	mi	28	-	hn
do	av	28	open atelier	

Vrijdag 29 november 2013, Appreciatie-avond

Week 49, december.

ma	mi	2	gekleed model	ah
di	mi	3	-	mb
di	av	3	-	jk
wo	mo	4	-	jk
wo	mi	4	-	ws
wo	av	4	-	jh
do	mi	5	-	hn
do	av	5	open atelier	

Week 50, december

ma	mi	9	keuze docent/	ah
di	mi	10	eigen werk	mb
di	av	10	-	jk
wo	mo	11	-	jk
wo	mi	11	-	ws
wo	av	11	-	jh
do	mi	12	-	hn
do	av	12	open atelier	

Week 51, december

ma	mi	16	naaktmodel	ah
di	mi	17	-	mb
di	av	17	-	jk
wo	mo	18	-	jk
wo	mi	18	-	ws
wo	av	18	-	jh
do	mi	19	-	hn
do	av	19	open atelier	

Week 52, 01 Kerstvakantie

Week 02, januari

ma	mi	6	stilleven	ah
di	mi	7	-	mb
di	av	7	-	jk
wo	mo	8	-	jk
wo	mi	8	-	ws
wo	av	8	-	jh
do	mi	9	-	hn
do	av	9	open atelier	

Week 029, januari

ma	mi	13	gekleed model	ah
di	mi	14	-	mb
di	av	14	-	jk
wo	mo	15	-	jk
wo	mi	15	-	ws
wo	av	15	-	jh
do	mi	16	-	hn
do	av	16	open atelier	

29 augustus jaarlijkse Klusdag Atelier
Aanvang 09.30 uur

--
Zaterdag Opendag De Toets
10.00 – 15.00 uur